DESPRE O SCHIMBARE LINGVISTICĂ ÎN CURS DE DESFĂŞURARE ÎN FRANCEZA CANADIANĂ: *ÊTRE BIEN → ÊTRE OK → ÊTRE CORRECT(E/S/ES)*

À PROPOS D'UN CHANGEMENT LINGUISTIQUE EN COURS DE DÉROULEMENT EN FRANÇAIS CANADIEN: *ÊTRE BIEN → ÊTRE OK → ÊTRE CORRECT(E/S/ES)*

(Résumé)

Nous avons dépouillé un corpus de français québécois oral (enregistré sur TV5 Monde pendant les années 2009–2011). Nous avons relevé les variantes impersonnelles et personnelles de la construction française canadienne *c'est correct/ je suis correct(e)* ayant le sens anglicisé 'tout va bien': ce sont des faits d'innovation lexicale exclusivement spécifiques du français canadien, qui sont dus au contact de cette variété du français avec l'anglais américain et fondés sur le calque sémantique de la structure anglaise américaine *it's all correct* ou *it's OK* et *I am OK/I'm OK*.

Nous avons vérifié l'attestation des formes relevées dans les dictionnaires du français canadien et du français normatif. Nous formulons l'hypothèse de l'existence dans notre corpus d'un changement linguistique qui est en cours de déroulement et dont les étapes expliqueraient pourquoi en français canadien l'usage de la construction phraséologique *c'est bien* (et d'autres constructions similaires) du français normatif est supplanté par celui des structures phraséologiques anglicisées *c'est OK*, puis *c'est correct* (cette dernière avec ses variantes). Voilà pourquoi en français canadien/ québécois il se produit, par et dans cette dernière structure, à la fois un appauvrissement lexical et un enrichissement sémantique.

Mots-clés: innovation lexicale, calque sémantique, changement linguistique en cours, étapes du changement linguistique, polysémie.

Ne propunem să abordăm un aspect al contactului lingvistic, schimbarea lingvistică aflată în curs de desfăşurare sub ochii observatorului într-o

BDD-V4268 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:41:48 UTC)

diacronie foarte scurtă sau în sincronie (v. Sala 1997, Labov 1972: 122–182, 260–325 şi Coseriu 1983). Ilustrăm rezultatele produse de acest aspect în franceza orală vorbită la ora actuală în Québec, acolo unde există un puternic bilingvism istoric între, pe de o parte, engleza canadiană (şi americană) şi, pe de altă parte, franceza canadiană (şi quebecheză) (v. și Hamers, Blanc 1983). Elementul lingvistic abordat aici este structura franceză canadiană *c'est correct*, împreună cu realizările ei, într-un corpus de franceză quebecheză orală, pe care l-am înregistrat de la postul de televiziune TV5 Monde între anii 2009–2011[1] (v. și Ciolac 2015).

1. Inovația lexicală: *etapele schimbării lingvistice*

În franceza vorbită în Québec, evoluţia şi comportamentul actual al construcţiilor franceze canadiene rezultate din contactul cu structura lexicală engleză americană *to be OK* par să permită o exemplificare a mai multor etape ale schimbării lingvistice. În corpusul analizat, am relevat fapte de limbă orale bazate pe schimbarea de cod (în engleză *codeswitching*) (cf. Heller 1992). În materialul de care dispunem, *OK* este utilizat numai ca nume predicativ (în franceză „attribut du sujet") şi ca particulă de confirmare. Etapele schimbării la care ne vom referi coexistă în perioada sincronică actuală și se suprapun parţial, deocamdată neexistând între ele nicio delimitare strictă.

1.1. *Etapa I*

Franceza comună și franceza de referinţă dispun de o serie întreagă de formulări realizate prin diverse structuri, pentru exprimarea sensurilor corespunzătoare 'stării de bine, de normalitate, de satisfacţie' și 'acceptării' și/sau 'acordului'. Aceste structuri franceze sunt construite cu ajutorul verbului copulativ *être*, care este însoţit de un adjectiv sau o locuţiune adjectivală ori de un adverb (cu valoare adjectivală) sau o locuţiune adverbială. O parte dintre aceste structuri franceze aparţin nivelului de limbă elevat (*C'est convenable. C'est acceptable/approprié/adéquat. C'est parfait.*), iar o altă parte aparţin nivelului de limbă familiar (*C'est sympa*, *C'est pas mal*, *C'est comme il faut*,

[1] Am ales din corpusul integral trei tipuri de (sub)corpusuri orale vorbite în franceză quebecheză: 1) 10 episoade din serialul de televiziune 'Rumeurs' şi alte 10 episoade ale serialului 'Les étoiles filantes', ambele fiind comedii; 2) un grupaj de cinci jurnale de ştiri francofone şi un documentar despre viaţa şi opera scriitorului francez Louis Hémon, devenit cetățean canadian; 3) un grupaj de emisiuni gastronomice şi de emisiuni comice francofone: *3600 secondes* şi *Tout sur moi*. Realizările lingvistice extrase apar cu precădere în contextul de comunicare informal, aproape la toţi locutorii de orice vârstă şi categorie socioprofesională şi de ambele sexe care sunt aflaţi frecvent în raporturi de egalitate, interacţiunile desfăşurându-se între colegi apropiaţi (în serialul „Rumeurs" sau în emisiunile comice) sau între membrii aceleiaşi familii şi prietenii acestora (în serialul „Les étoiles filantes").

BDD-V4268 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:41:48 UTC)

C'est pas grave etc.). Am înregistrat două categorii de structuri franceze: prima cuprinde construcții impersonale, iar a doua conține construcții personale.

a) Construcţiile impersonale (în fr. *les phrases impersonnelles)* construite cu verbul copulativ francez *être*, de tipul celor citate mai sus: *C'est convenable!* (fr. stand.), *C'est sympa!* (fr. fam.) etc. La acestea putem adăuga structurile impersonale construite cu un alt verb decât fr. *être* pentru exprimarea aceluiaşi sens corespunzător 'tipului de stare': *Ça va!/Ça convient!* (fr. fam.) etc.

b) Construcţiile personale (în fr. *les phrases personnelles)* construite tot cu verbul copulativ francez *être*, de tipul următor: *Je suis bien* (fr. stand.), *Je suis en bonne santé* (fr. stand.), *Je suis pas mal* (fr. fam.), *Sa prestation est convenable/comme il faut/acceptable/adéquate/parfaite* (fr. stand.) etc.

1.2. *Etapa a II-a*

În urma contactului cu structura engleză *It's OK*, atât franceza canadiană, cât şi franceza comună familiară au creat, pentru comunicarea informală, o structură familiară polisemantică, calchiată după engleză și formată din verbul francez copulativ *être* + *OK*[1]. În corpusul nostru, această structură este folosită cu o frecvență foarte ridicată și constatăm că ea înlocuieşte în mod exclusiv întreaga diversitate a structurilor franceze menţionate sub *etapa I* (dar şi pe altele de acelaşi tip), care sunt folosite pentru exprimarea sensurilor corespunzătoare stării de 'acord' sau de 'satisfacţie' și dorinţei de 'atenuare' etc. Din cauza uzului exclusiv, lipsit de alternanță, se produc atât o sărăcire a lexicului francez canadian, relevată de analiza corpusului nostru, cât și o dezvoltare a polisemiei atribuite structurii calchiate *être OK* și variantelor acesteia, apărute într-o etapă ulterioară. Polisemia structurii franceze analizate copiază structura polisemantică engleză. În franceza canadiană și în franceza comună, structura polisemantică familiară calchiată după engleză *être* + *OK* are următoarele tipuri de realizări:

[1] Elementul englez american familiar *OK* reprezintă abrevierea structurii frazeologice engleze americane *all correct*, în care iniţiala primului cuvânt (adică a pronumelui nehotărât englez *all*) este redată pe plan grafic şi oral printr-o variantă pronunţată în engleză americană [əʊ] (< engl. brit. [ɔ:l]), notată deci cu litera *O*, iar iniţiala adjectivului englez *correct* este redată cu litera *k/K* (în locul literei *c* din cuvântul englez *correct*). Abrevierea unității frazeologice *all correct*, ***OK***, face parte dintr-o construcţie mai amplă, în general familiară, în care ***OK*** poate avea funcţii sintactice diferite: a) nume predicativ cu un verb copulativ, de obicei cu verbul engl. *to be*: *It is* ***OK***, *I am* ***OK***; b) complement circumstanțial, *That worked out* ***OK***, dar şi c) interjecție cu sensul de 'aprobare, încuviinţare, acord', folosită în general în răspunsuri împreună cu omiterea restului frazei: ***OK!*** sau ca element introducător emfatic, golit de înțeles, al unei fraze: ***OK****, where were you?*; d) subiect realizat prin substantiv, *My* ***OK*** *is necessary*, dar și e) complement direct substantival, *Give him my* ***OK***; f) verb predicativ tranzitiv cu sensul de 'a aproba': *He* ***OK's*** *this*.

BDD-V4268 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:41:48 UTC)

a) Construcţii impersonale (cu subiect impersonal, exprimat prin pronumele demonstrativ francez *ce*): *C'est OK* (Calc după *It's OK*); ex.: Jacques Préfontaine (adult), adresându-se la telefon mamei sale: – *Allô, maman, c'est OK – pour demain, j'y serai!* („Les étoiles filantes", ep. 1) ['c'est convenable/parfait'].

Deseori, în mod evident, în construcţiile impersonale, verbul francez *être* este eliminat: ex.: Soţia lui Jacques Préfontaine: – *Oh, oui! […] Écoute, je vais lui parler, [c'est] OK?* („Les étoiles filantes", ep. 2).

b) Construcţii personale: – *Je suis OK!* (Calc după *I'm OK!*); – *Elle/Sa prestation est OK!* (Calc după *She's OK! His/her performance is OK!*); ex.: Jacques Préfontaine (adresându-se soţiei sale): – *[...] Ça va ?*/Soţia: – *Oui, je suis OK maintenant!* („Les étoiles filantes", ep. 1) ['je suis bien'][1].

1.3. *Etapa a III-a*

Locutorii francezei din Québec au recurs la destructurarea sintagmei engleze *all correct*, coeziunea acesteia fiind astfel distrusă: elementul pronominal englez *all* este eliminat, fiind păstrat numai determinantul adjectival *correct* al pronumelui englez *all*. Adjectivul francez *correct* asumă acum sensul întregii structuri[2]. Se revine, deci, în această a treia etapă, la o construcție mai apropiată de sintagma franceză inițială menționată la etapa I, obținându-se o structură de tip lexical francez, dar anglicizată pe plan semantic. Structura *c'est correct*, care rezultă din acest proces, înlocuiește în uzul relevat în corpusul nostru seria formulărilor sinonimice franceze din etapa I.

Considerăm, așadar, că această structură reprezintă un calc semantic frazeologic, realizat în franceza canadiană după unitatea frazeologică engleză americană *it's OK* (pentru chestiuni de semantică, v. și Kleiber 1999). Dicţionarele varietăților de franceză canadiană oferă câteva informații

[1] Se cuvine precizat că *O.K.* a început să fie folosit în mod curent în franceza comună familiară numai după cel de al Doilea Război Mondial, odată cu debarcarea trupelor americane în nord-vestul Franţei şi în Europa (pentru a elibera Europa de sub dominația fascismului). Structuri impersonale și personale de acest tip (conținând *OK* ca nume predicativ), rezultate în urma contactului cu limba engleză, au apărut și în alte limbi romanice (v., de ex., în română: *E OK!/Sunt OK!*) sau neromanice (v. în germană: *Es ist ok!/Ich bin OK!*).

[2] V. în Petit Robert 2012, s.v. *correct*, sensul 6: «Anglic. (cour. au Canada) en réponse ou avec le verbe être. *C'est correct*: ça va bien. → O. K. *Elles «s'inquiétaient de savoir où vous étiez. Je vais aller leur dire que c'est correct, que vous êtes là.»* (M. Laberge)» [traducerea noastră: „***correct***: anglicism uzual în Canada, folosit ca răspuns sau cu verbul être. ***C'est correct***: 'totul este în regulă/OK'. Exemplu: *Erau preocupate să știe unde sunteți. Mă voi duce să le spun că totul este în regulă și că sunteți aici.* (M. Laberge)"].

BDD-V4268 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:41:48 UTC)

despre prezența și utilizarea structurii frazeologice *c'est correct* în franceza qubecheză/canadiană[1].

Uzul anglicizat al lexemului *correct* în franceza canadiană este foarte răspândit, probabil mai vechi decât uzul acronimului corespunzător *O.K*. în franceza comună: *correct* apare integrat în contexte şi în construcţii frazeologice mult mai numeroase şi mai variate decât acelea în care apare *O.K*. în franceza de referință. Construcția impersonală *c'est correct* este atestată de dicționarele francezei canadiene și comune, în schimb realizările personale ale structurii frazeologice anglicizate *c'est correct* (realizări de tipul *je suis correct*) nu sunt (deocamdată) atestate decât în mod parțial în două dintre dicționarele pe care le-am consultat, prin urmare norma francezei quebecheze[2] actuale nu le-a integrat încă. Corpusul pe care îl analizăm conţine *construcţii personale destructurate*, care sunt considerate ca fiind strict orale în momentul actual.

Dicționarele francezei canadiene menționează două construcții personale: Bélisle 1969 (s.v. *correct, -ecte* adj.) oferă exemplul *Il était parfaitement correct*, în care pronumele personal francez *il* are un referent [+uman], de vreme ce adjectivul francez canadian *correct* este glosat prin sensul 'sobre', care înseamnă '[om] treaz, care nu este sub influenţa alcoolului', acest sens fiind specific francezei canadiene; Bergeron 1980 (s.v. *correct* adv.) citează structura franceză canadiană *Tout est correct* care conține pronumele nehotărât francez subiect *tout* şi o glosează prin 'tout est dans l'ordre': construcțiile

[1] Iată câteva indicaţii oferite de trei dicţionare ale francezei canadiene despre unitatea lexicală franceză *correct*. Dulong 1968 înregistrează s.v. *correct* sensurile '(Heure) exacte, précise, juste', iar pentru *c'est correct* precizează 'C'est bien, c'est parfait, c'est entendu', acest sens (englez american) nefiind tratat ca un anglicism. Bélisle 1969 menționează s.v. *correct, ecte* adj. 'qui est exempt de faute; conforme aux règles; exact: *ma facture n'est pas correcte*; juste: *ta montre est-elle correcte?*; sobre: *il était parfaitement correct*', fără precizarea 'anglicism'. Tot Bélisle 1969 glosează *O.K.* s.v. *O.K.* (cu pronunţarea francizată (oké) și cu încadrarea morfologică la interjecţii) cu sensurile 'ça va; tout est bien; d'accord', fără menţiunea 'anglicism'. Bergeron 1980 înregistrează s.v. *correct, e* (pronunţat *corrèque*, ceea ce în API ar figura drept [kɔʀɛk]) adj. 'exact [...] juste [...] bien disposé [...] honnête [...] qui se comporte d'une façon convenable. *C'est correct.* «Ça va, d'accord.»', tot fără nicio menţiune de 'anglicism' pentru acest ultim sens preluat din engleza americană, iar s.v. *correct* 'adv. *C'est correct* «Ça va. C'est bien. C'est parfait. C'est compris. C'est entendu.» *Tout est correct.* «Tout est dans l'ordre»', fără menţiunea 'anglicism'. Tot Bergeron 1980, s.v. *OK, oké* glosează *être oké* prin 'être correct, être gentil', fără menţiunea 'anglicism'. Alte dicționare care au mai fost consultate pentru unitățile lexicale *OK* și *correct* în limbile engleză și franceză sunt: *Petit Robert* 2012, *Robert-Collins* 1995, *TLFi*, *TLFQ*, *Webster's* 1997 și *Webster's* on-line.

[2] Referitor la norma francezei vorbite în Québec, v. Darbelnet 1983, Martel, Cajolet-Laganière 1995, Martel, Cajolet-Laganière 1996 și Villers 2005.

BDD-V4268 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:41:48 UTC)

franceze canadiene *tout est correct* și *c'est correct* sunt foarte asemănătoare pe plan formal, deoarece în ambele se utilizează exclusiv persoana a III-a. Totuși, cele două structuri personale înregistrate de dicționarele francezei canadiene *tout est correct* și *il est correct* nu corespund întru totul structurilor personale relevate în corpusul nostru.

Citățm mai jos câteva exemple extrase din corpus, pentru a ilustra realizările impersonale și personale ale unității frazeologice *c'est correct*:

a) În construcţii impersonale: Daniel Rajotte, adresându-se unui prieten: – *Ben, c'est correct! Je serai là!* („Les étoiles filantes", ep. 5) ['c'est convenable/parfait']; Jacques Préfontaine (adresându-se unei cunoştinţe): – *Madame Tanguay, excusez-moi, hein! Je m'excuse! C'est vraiment pas contre vous!*/Mme Tanguay: – *Ah, c'est correct, Jacques! C'est correct!* („Les étoiles filantes", ep. 2) ['C'est parfait/ce n'est rien/ça va !'].

Precizăm că subtitrarea filmului (realizată în franceza de referinţă) oferă pentru *C'est correct!* echivalentul impersonal atenuator în franceza familiară 'C'est pas grave!'.

Alte construcții impersonale: Jacques Préfontaine (adresându-se mamei sale vârstnice, la telefon): – *Allô, t'es-tu là? Ha!* (suspină) *C'est correct, OK-èy, maman, on va venir y goûter à ta, à ta, ta frittata, OK-èy? Oui, c'est bon, bye!* („Les étoiles filantes", ep. 1).

De asemenea, şi în ultimul exemplu citat mai sus, subtitrarea și traducerea filmului (în franceza comună/de referinţă) oferă pentru structura franceză quebecheză *C'est correct* echivalentul francez familiar atenuator 'c'est pas grave'. Remarcăm însă faptul că structura pe care o discutăm este urmată de două ocurenţe ale lui *OK* (în fr. qué. rostite *OK-èy*), care au pronunţarea parţial engleză [o'keɪ]. Are loc, aşadar, un codeswitching din franceză spre engleză[3], care produce concurența și alternanţa lexicală între cuvântul englez american *OK* şi unitatea frazeologică franceză canadiană *c'est correct*. Aceasta dovedeşte că utilizarea structurii frazeologice franceze canadiene *c'est correct* în această a treia etapă este încă ezitantă.

b) În construcţii personale: Daniel Rajotte, adresându-se soţiei prietenului său: – *Es-tu correcte?*/Soția: – *Oh, oui!* („Les étoiles filantes", ep. 2). Traducerile echivalente în franceză standard/de referinţă pentru *Es-tu correcte?* ar fi acestea: '– Est-ce que tu es bien?/Est-ce que tu vas bien?/Est-ce que ça va pour toi?'.

Tot construcţii personale întâlnim şi în exemplele care urmează: Ziarist, adresându-se unei prietene: – *Es-tu correcte?* ['Est-ce que tu vas bien?']/ Prietena: – *Parle-moi pas!*; Ziarist: – *Elle est correcte!* ['Elle va bien!'] („Rumeurs", ep. 2); Hélène Charbonneau: – *Êtes-vous correcte, Thérèse?* ['Êtes-vous bien?', 'Ça va?'] („Rumeurs", ep. 2); Animatorul: – *Je pense qu'on va être corrects!* ['que nous serons bien ensemble ici, pendant l'émission']

[3] A se remarca şi prezenţa formulei de salut engleze *bye*.

BDD-V4268 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:41:48 UTC)

(Emisiune francofonă canadiană comică „3.600 minutes"); Locutoarea, adresându-se soţului ei: – *Je comprends pas! Daniel m'a dit que t'es allé voir le médecin avec lui et que tout était correct!* ['que tout allait bien'] („Les étoiles filantes", ep. 2).

1.4. *Etapa a IV-a*

Se poate imagina o a patra etapă, în care adjectivul *correct* din construcţiile personale construite cu verbul francez *être* (care are funcţia de nume predicativ) trebuie să fie supus acordului în gen şi în număr cu subiectul, după cum este cerut în limba franceză. Totuși, în cazul adjectivului *correct*, acordul poate deveni evident în franceză numai într-o comunicare scrisă, dat fiind că el nu este perceptibil în exprimarea orală. Utilizate în scris, structurile de mai sus s-ar putea prezenta cu formele următoare: – *Es-tu correcte?*; – *Elle est correcte*; – *Êtes-vous correcte?*; – *On va être corrects*.

Dat fiind că analizăm aici un corpus oral francez quebechez, subtitrat în franceza comună/standard, nu putem şti dacă, în situaţiile menţionate în etapa a III-a b), un astfel de acord a fost simţit ca necesar şi a fost aplicat de locutorii francezei din Québec. Ne întrebăm, de exemplu, în ce fel au fost redate în scris aceste structuri în scenariile redactate ale serialelor televizate la care ne referim. În această etapă a IV-a, anglicismul ar putea fi folosit, aşadar, „franţuzeşte", iar structura franceză quebecheză *elle est correcte* etc. ar putea dobândi şi în scris forma unei construcţii franceze curente construite cu verbul copulativ *être*. Pe de altă parte însă, în cazul realizării acordului, ar creşte pericolul confuziei structurii franceze quebecheze *elle est correcte* (cu sensul fr. 'elle est/elle va bien', rom. 'se simte bine/[el/ ea] este în regulă') cu structura omonimă din franceza standard *je suis/tu es/elle est... correcte* (cu sensul '[persoană] care respectă regulile și care nu greşeşte, [om] just, cinstit'). Structura franceză quebecheză *je suis correct* nu poate fi în niciun caz echivalată pe plan semantic cu construcţia franceză standard *je suis correct*.

Aşadar, dacă acceptăm argumentele şi demonstraţiile de mai sus, am putea recunoaşte existenţa unor etape de împrumut, preluare, integrare şi fixare internă a structurii engleze *it's OK/I'm OK*, cu care franceza quebecheză s-a aflat și se află în continuare în contact direct.

2. Observaţii

Variantele personale *je suis/tu es/il est/elle est correct(e)* (echivalente cu fr. *je suis/tu es/il est/elle est OK*) ale structurii impersonale *c'est correct* (echivalentă cu fr. de referinţă *c'est OK*), precum și structura de bază impersonală *c'est correct* constituie calcuri semantice realizate de franceza canadiană, în special de franceza quebecheză, după varianta impersonală și variantele personale ale structurii engleze americane *it's OK//I am/you are OK*. Structura impersonală franceză canadiană *c'est correct* este înregistrată de Dulong 1968, Bélisle 1969, *Petit Robert* 2012, Bergeron 1980, s.v. *correct*, cu sensul calchiat după engleza americană 'Ça va bien, O. K./Ça va, d'accord/

BDD-V4268 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:41:48 UTC)

Ça va, C'est bien, C'est parfait, C'est compris, C'est entendu!' (rom. 'Este în regulă, Este totul perfect, De acord!, Perfect!, Am înțeles!'). Dicționarul *Petit Robert* 2012 precizează în mod explicit, s.v. *correct*, că structura *C'est correct* este un anglicism frecvent în Canada (v. mai sus, sub **1.**). În schimb, variantele personale *je suis/tu es/il est/elle est correct(e)* ale structurii discutate sunt parțial înregistrate numai de două dintre dicționarele francezei canadiene consultate. Astfel, structura discutată apare cu un subiect exprimat prin pronume nehotărât în Bergeron 1980, care sugerează, astfel, o posibilă continuare a extinderii utilizării ei: *Tout est correct!* 'Tout est dans l'ordre!'.

Considerăm că structura personală *je suis/tu es/il est/ elle est correct(e)* pare să constituie o inovație lexicală, realizată de locutorii francezei canadiene în cursul vorbirii, mai ales în cadrul interacțiunilor orale familiare. Acest fapt lexical inovator poate să corespundă unui calc semantic. În opinia noastră, calcul semantic menționat ar fi produs de locutorii francofoni canadieni în mod spontan, în conversația orală, prin analogie cu modelul structurii lexicale franceze de bază *c'est correct*. Mai putem considera că, datorită formei sale pur franceze, este posibil ca acest calc semantic spontan, *je suis/tu es/il est/elle est correct(e)*, să fie interpretat de locutorii francofoni canadieni ca fiind un antianglicism, un element lexical din categoria neologismelor propuse de norma recentă a francezei canadiene/quebecheze pentru înlocuirea anglicismelor abuzive. Credem, așadar, că este posibil ca motivația care i-ar determina pe locutorii francezei canadiene/quebecheze să folosească acest fapt lexical inovator să fie o formă de hipercorectitudine. Sentimentul hipercorectitudinii ar putea fi provocat de dorința de a evita utilizarea în exprimarea orală, în franceza canadiană, a structurii impersonale *c'est OK*, fiindcă aceasta este parțial anglicizată, în mod vizibil, pe plan formal, precum și de dorința de a ocoli folosirea structurii impersonale franceze canadiene *c'est correct*: aceasta din urmă este echivalentă, pe plan formal și semantic (și probabil că este și percepută ca fiind, într-adevăr, echivalentă, din punct de vedere formal, de locutorii francofoni canadieni) cu structura engleză americană *c'est OK*.

3. Concluzii

Considerăm că folosirea structurii personale *je suis/tu es/il est/elle est correct(e)* în franceza canadiană/quebecheză orală actuală se datorează următoarelor motive: calculului semantic, unei consecințe a contactului direct al francezei canadiene cu engleza americană, spontaneității vorbirii, dar și unei tendințe către hipercorectitudine, izvorâtă din dorința unor locutori de a utiliza structuri integral și pur franceze. Se produce, astfel, preluarea unui model lexical strict francez, prin răspândirea unor modele deja existente în franceză canadiană, de tipul structurilor lexicale *c'est/il est correct* și *je suis bien*. Generat de nivelul familiar oral al varietății de franceză canadiană/quebecheză, faptul lexical inovator discutat aici (fr. can. *je suis/tu es/il est/ elle est correct(e)*, cu sensul menționat mai sus) atestă o schimbare lingvistică

BDD-V4268 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:41:48 UTC)

aflată în curs de desfășurare în comunitatea lingvistică francofonă din Québec. Este posibil ca, în continuare, pornind de la nivelul de limbă scăzut și familiar, faptul discutat aici să aibă şanse de a fi difuzat către un nivel de limbă mai larg şi de a se generaliza în uz. Există, deci, șanse ca acest fapt să urce dinspre nivelul familiar spre nivelul de limbă curent și spre nivelul elevat, pentru ca, într-o etapă ulterioară, el să ajungă să fie recunoscut, înregistrat și acceptat ca atare de norma prescriptivă a francezei canadiene/quebecheze actuale.

SURSE

Bélisle 1969: Bélisle, Louis-Alexandre, *Petit dictionnaire canadien de la langue française*, édition scolaire (Ouvrage agréé par le Ministère de l'Éducation du Québec), Québec, Bélisle Éditeur, Inc..

Bergeron 1980: Bergeron, Léandre, *Dictionnaire de la langue québécoise*, Montréal, Québec, VLB Éditeur & Léandre Bergeron.

Dulong 1968: Dulong, Gaston, *Dictionnaire correctif du français au Canada*, Québec, Les Presses de l'Université Laval.

Petit Robert 2012: *(Le) Petit Robert de la langue française*, Paris, Le Robert, 2001; 2007 şi varianta electronică din 2012.

Robert-Collins 1995: *(Le) Robert-Collins Super Senior*, Grand dictionnaire anglais-français, Harper Collins Publishers, Glasgow, Great Britain/Scarborough, Canada/ Paris, Dictionnaires le Robert.

TLFi: *Trésor de la langue française informatisé* [http://atilf.atilf.fr/tlf.htm].

TLFQ: *Trésor de la langue française au Québec. Dictionnaire historique du français québécois. Monographies lexicographiques de québécismes*, Poirier, Claude (coord.), Sainte-Foy, Les Presses de l'Université Laval, 1998.

Webster's 1997: *(Random House) Webster's Unabridged Dictionary*, second edition, New York, Random House.

Webster's on-line: *Webster's Unabridged Dictionary* [http://www.merriam-webster.com/dictionary/trip].

BIBLIOGRAFIE

Bédard, Édith, Jacques Maurais (ed.), 1983, *La norme linguistique*, Québec/Paris, Conseil de la langue française/Le Robert.

Ciolac, Antonia, [2015], „Structuri lexicale cu interferențe engleze într-un corpus de franceză canadiană", în Sala, Marius, Maria Stanciu Istrate, Nicoleta Petuhov (ed.), [2015], *Lucrările Celui de-Al Cincilea Simpozion Internațional de Lingvistică, București, 27–28 septembrie 2013*, București, Academia Română: Institutul de

BDD-V4268 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:41:48 UTC)

Lingvistică „Iorgu Iordan–Alexandru Rosetti”, Univers Enciclopedic Gold, p. 461–477.
Coseriu, Eugenio, 1983, „Linguistic Change Does not Exist”, *Rivista di linguistica classica medioevale e moderna*, 1, p. 51–63.
Darbelnet, Jean, 1983, „La norme lexicale et l’anglicisme au Québec”, în Bédard, Édith, Jacques Maurais (ed.) 1983, *La norme linguistique*, Québec/Paris, Conseil de la langue française/Le Robert, p. 603–624.
Hamers, Josiane F., Michel Blanc, 1983, *Bilingualité et bilinguisme*, Bruxelles, Pierre Mardaga.
Heller, Monica, 1992, „The Politics of Codeswitching and Language Choice”, în Eastman, C., 1992, *Codeswitching*, Clevedon, Multilingual Matters, p. 123–142.
Kleiber, Georges, 1999, *Problèmes de sémantique. La polysémie en questions*, (Ouvrage publié avec le concours de l’Université des Lettres et Sciences Humaines de Nancy), Villeneuve d’Ascq (Nord), Presses Universitares du Septentrion.
Labov, William, 1972, *Sociolinguistic Patterns*, Philadelphia, University of Pennsylvania Press.
Labov, William, 1976, *Sociolinguistique*, Paris, Éditions de Minuit.
Martel, Pierre, Hélène Cajolet-Laganière, 1995, „Oui au français québécois standard”, *Interface* 16 (5), p. 14–25.
Martel, Pierre, Hélène Cajolet-Laganière, 1996, *Le français québécois. Usages, standard et aménagement*, Québec, Les Presses de l’Université Laval.
Sala, Marius, 1997, *Limbi în contact*, Bucureşti, Editura Enciclopedică.
Sala, Marius, Maria Stanciu Istrate, Nicoleta Petuhov (ed.), [2015], *Lucrările Celui de-Al Cincilea Simpozion Internațional de Lingvistică, București, 27–28 septembrie 2013*, București, Academia Română: Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan–Alexandru Rosetti”, Univers Enciclopedic Gold.
Ștefănescu, Alexandre, Pierre Georgeault (ed.), 2005, *Le français au Québec. Les nouveaux défis*, Québec, Conseil supérieur de la langue française, Fides.
Villers, Marie-Éva de, 2005, „La norme réelle du français québécois”, în Ștefănescu, Alexandre, Pierre Georgeault (ed.), 2005, *Le français au Québec. Les nouveaux défis*, Québec, Conseil supérieur de la langue française, Fides, p. 399–420.

Antonia CIOLAC
Institutul de Lingvistică al Academiei Române
„Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”, București

BDD-V4268 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:41:48 UTC)